OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

LsN M. Keravuori-Rusanen

28.2.2018

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI YHTEISEN KALASTUSPOLITIIKAN SEURAAMUSJÄRJESTELMÄSTÄ JA VALVONNASTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA (HE 204/2017 vp)

Maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa erityisesti kuulemiskutsun liitteenä toimitetusta Varsinais-Suomen ELY-keskuksen lausunnosta. ELY-keskus on ehdottanut lisättäväksi yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annettuun lakiin uusi 50 §:n 4 momentti, jonka mukaan Maaseutuvirastolla olisi oikeus ilman asianosaisen kuulemismenettelyä määrätä rikkomusmaksu pykälän 1 momentin mukaisessa menettelyssä, kun maksun suuruus on enintään 100 euroa. Säännöksen tarvetta perustellaan seuraamusten käsittelyn viivästymisellä viranomaisen resurssipulan vuoksi.

Perustuslain 21 §:n 2 momentissa turvattuun hyvään hallintoon kuuluu keskeisenä oikeusturvan takeena oikeus tulla kuulluksi. Perustuslain säännös ei perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan sinänsä estä säätämästä lailla vähäisiä poikkeuksia siinä lueteltuihin hyvän hallinnon osatekijöihin (HE 309/1993 vp, s. 74/II). Myös hallintolaki mahdollistaa rajatusti poikkeamisen kuulemisvelvollisuudesta. Lisäksi hallinnonalakohtaiset erityispiirteet saattavat tapauskohtaisesti edellyttää hallintolaista poikkeavaa sääntelyä (ks. HE 72/2002 vp, s. 53).

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten määräämisessä on annettava korostetusti painoarvoa oikeusturvan toteutumiselle. Perustuslakivaliokunta on verotusta koskevassa lainsäädännössä sinänsä hyväksynyt ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä määrättävän verraten alhaisen kiinteämääräisen myöhästymismaksun määräämisen pääsääntöisesti asianosaista kuulematta (PeVL 39/2007 vp). Verotusmenettelylaissa säädetyn myöhästymismaksun suuruus on luonnolliselle henkilölle 50 euroa verovuodelta ja muille 100 euroa verovuodelta. Jokseenkin vastaava poikkeus on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella tulotietojärjestelmästä annettuun lakiin (PeVL 49/2017 vp). Sääntelyä perusteltiin asianomaisissa hallituksen esityksissä maksun määräytymisellä vailla harkintavallan käyttöä automaattisessa prosessissa ja laskentatavan kaavamaisuudella. Ilmoittamisvelvollista tulee kuitenkin asianomaisten verolakien mukaan kuulla, jos siihen on erityistä tarvetta. Perustuslakivaliokunta on painottanut, ettei verotuksen kaltaisessa massaluonteisessakaan toiminnassa saa vaarantaa hyvän hallinnon vaatimuksia tai oikeusturvaa (PeVL 49/2018 vp, PeVL 35/2005 vp, s. 2/I).

ELY-keskuksen lausunnossa tarkoitettu seuraamusmaksu kohdistuu kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain 50 §:n 1 momentin perusteella varsin laajaan joukkoon erityyppisiä rikkomuksia ja laiminlyöntejä. Ehdotettu laaja poikkeus asianosaisen kuulemisesta on rangaistusseuraamusten määräämisen yhteydessä ongelmallinen. Hallintolain mukaisesta kuulemisvelvoitteesta poikkeamista merkitsevälle sääntelylle on kyettävä osoittamaan painavia ja asiallisesti hyväksyttäviä perusteita. Hyväksyttävänä perusteena kuulematta jättämiselle ei voida pitää viranomaisen resurssipulaa tai kuulemisesta viranomaiselle aiheutuvaa lisätyötä.

Tarpeet periaatteellisestikin merkittävien poikkeusten säätämiselle hallintolain kuulemisperiaatteesta on joka tapauksessa asianmukaisinta arvioida valtioneuvoston tasolla osana tavanomaista lainvalmisteluprosessia. Huomionarvoista on sekin, ettei ehdotusta ole arvioitu suhteessa sääntelyn taustalla olevaan EU-oikeusperustaan.